

УДК 342.3(456.31)

СТАНОВЛЕННЯ КАНОНІЧНОГО ПРАВА ЯК ОДНОГО З ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ ПРАВА ДЕРЖАВИ-МІСТА ВАТИКАН

Б. Гутів

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: bokus2012@gmail.com*

Досліджено процес становлення та розвитку канонічного права, яке на сьогодні є одним із основних джерел права держави-міста Ватикан та усєї католицької церкви загалом.

Встановлено, що Біблія, особливо Новий Завіт, є засадою церковної правотворчості та основним джерелом канонічного права. Однак, оскільки вона не містить систематизованої кодифікації релігійно-правових норм (хоча в ній закріплені вихідні положення та напрями правового регулювання, які виникають на підставі біблійних доктрин), необхідно дослідити інші джерела, які так чи інакше впливали на розвиток канонічного права.

Досліджено акти римських імператорів, а саме: едикт Галерія, едикт імператора Костянтина, кодекс Феодосія, декрет Граціана та багато інших, а також їхній вплив на становлення канонічного права Римо-католицької церкви.

Висвітлено особливості виникнення, структуру та основний зміст норм канонічного права. Охарактеризовано Кодекс канонічного права як основну кодифікацію норм канонічного права.

Ключові слова: канонічне право, кодекс канонічного права, місто-держава Ватикан.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2019.68.088>

Вступ. За всю історію виникнення християнства та утворення Папських володінь існувало чимало джерел права, які виникли на основі тих чи інших юридичних актів, що власне і стало основою для формування правової системи сучасного міста-держави Ватикан.

Канонічне право, яке власне і є основним джерелом права Держави-міста Ватикан, виникає разом із християнською церквою, але оформлення отримує не відразу. Воно становить релігійно-правову систему, основним джерелом якої є воля Бога, що виражена у Святому письмі – Біблії [1, с. 109].

Постановка проблеми. Роль канонічного права для правової системи держави-міста Ватикан важко переоцінити. Держави спрямовують свою політику на задоволення різних стратегічно важливих інтересів, але аж ніяк не на зміцнення правової культури суспільства. Є підстави стверджувати про відверте нехтування основних принципів моралі, відсутність певного апарату відновлення загальнолюдських, духовних цінностей суспільства. Оскільки норми канонічного права є юридично обов'язкові для виконання як всередині церкви, так і тими, хто перебуває поза її межами, вважаємо за необхідне детальніше зупинитися на їх дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття та система канонічного права за останнє десятиліття викликала значний інтерес у вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: Дж. Г. Бермана, Е. Аннерса, Л. Джерози, П. Ерде, В. Ципіна, Н. Суворова, А. Вишневецького, М. Вар'яса та ін., серед вітчизняних – Ю. Оборотова, О. Волощенко, О. Васяновича, Н. Толкачову, П. Яроцького, С. Місевича, Л. Лубського, С. Сливку, Б. Совенка, А. Гулія, І. Бальжик та ін.

Мета і завдання. Метою цього дослідження є аналіз, утворення та розвиток канонічного права, визначення його першоджерел, місце та вплив на правову систему держави-міста Ватикан.

Джерела канонічного права («старого права» – *jus antiquum*) беруть свій початок ще з ранньохристиянської літератури (Святе Письмо, Діяння Святих Апостолів, Послання до римлян і ін.). Норми церковного права (*jus ecclesiasticum*) знаходили своє відображення і в писаннях отців церкви (Св. Августина та ін.), постановках регіональних і всесвітніх церковних соборів, тощо.

Відповідно до ст. 1 та 3 Закону «Про джерела права» від 7 червня 1929 року, джерелами права міста-держави Ватикан є:

- Кодекс канонічного права;
- Закони, оприлюднені верховним понтифіком (Папою);
- Закони, оприлюднені Італійською республікою та відповідні юридичні акти міста Риму.

25 січня 1983 року Папа Іоанн Павло II урочисто опублікував новий Кодекс канонічного права Латинської Церкви. Добре відомо, що цей Кодекс став юридичним виразом оновлення Католицької Церкви, розпочатого II Ватиканським Собором. Тому можна з повним правом сказати, що цей Кодекс є найважливішим документом, виданим Апостольським Престолом після Собору й останньою соборною працею для оновлення Церкви [7, с. 29].

Прийняття останнього Кодексу канонічного права 1983 року передувала багатомісячна історія становлення канонічного права, заснованого на церковних догматах та юридичних актах Римської імперії.

Святе Письмо є основою та першоджерелом канонічного права. Це зазначено і в Кодексі канонічного права 1983 року: «Виникає й інше питання: що ж таке Кодекс канонічного права? Щоб належним чином на нього відповісти, потрібно подумки повернутися до стародавньої юридичної спадщини, що міститься в книгах Старого і Нового Завіту: до них, як до свого *першоджерела*, сходять вся юридична та законодавча традиція Церкви» [7, с. 39].

Біблія, особливо Новий Завіт, є засадою церковної правотворчості. Однак вона не містить систематизованої кодифікації релігійно-правових норм, як і більшість священних книг інших релігій (Коран, Тора, Талмуд та ін.). Однак у ній закріплені вихідні положення та напрями правового регулювання, які виникають на підставі біблійних доктрин, деталізуються і реалізуються через них. Конкретні приписи та загальні положення Біблії істотно вплинули на історичний процес формування канонічного права всіх, без винятку, гілок християнства.

Святий Павло писав римським християнам, які жили за законом, створеним Римською державою, і нагадав їм, що віра в Христа замінює світський закон прагненням до спасіння. [Pennington-A Short History of Canon Law]

Римська держава регулювала релігійну практику і цілком природно законодавчо закріпилася за Церквою після того, як імперія стала християнською на початку IV століття.

Протягом VI–X століть оформилася загальна богословська доктрина християнської церкви, а також режим роботи і норми загальної церковної дисципліни. У цей період канони (норми, правила, зразки) ототожнюються з постановами соборів і синодів (зборів єпископів), з декретами і рішеннями окремих єпископів, а також з текстами про покарання в Біблії [1, с. 110].

Отже, в ранній Церкві не існувало «канонічного права» як системи норм, що регулювали Церкву чи навіть велику кількість християнських спільнот.

Канонічне право розвивалося також у рішеннях римських пап, які отримали пізніше назву декреталії і зводилися в особливі збірники. З них найбільшу популярність здобув збірник Діонісія молодшого (середина VI століття). За рішенням Карла Великого в 802 році цей збірник отримав офіційне визнання у Франкської державі. У середині IX століття під виглядом зборів декреталії перших римських пап був складений збірник декреталії, приписуваний іспанському єпископу Ісидору Севільському. Ці декреталії довгий час приймали за справжні і використовували як джерело канонічного права аж до XV століття, коли вони втратили свою силу й отримали назву фальшиві декреталії. У XI–XII століттях у період «папської революції» складається «нове право» (*jus novum*). Саме в цей час закінчується процес складання канонічного права в якості самостійної правової системи західноєвропейського суспільства.

Однак, на нашу думку, крім церковних догматів та актів церковної влади, не менш важливий вплив, на формування канонічного права як окремої і самостійної правової системи, мали юридичні акти Римської імперії. І хоча світські закони не можуть бути, по суті, джерелом канонічного права, оскільки держава як така не має компетенції у духовних справах, тим не менш вони стали формальним чинником прийняття конкретних законів з боку церковної влади. Римські імператори приділяли значну увагу християнській церкві у своєму законодавстві.

Очевидно, світський закон не може бути, по суті, джерелом канонічного права, держава як така не має компетенції у духовних справах, тим не менш він може стати таким шляхом більш-менш формальним прийняттям конкретних законів з боку церковної влади.

Одним із основних рушійних чинників, для утворення християнської церкви та формування канонічного права став едикт Галерія 311 року. Римський імператор Галерій (Гай Галерій Валерій Максиміан), який правив з 293 по 311 рік, був одним із найбільших гонителів християн. Однак в 310 році стало відомо про страшну хворобу імператора. Видатний християнський латинський письменник Лактанцій зазначав: «Вследствие отвратительной болезни части тела уже утратили формы. Сверху восковая кожа вплоть до язвы иссохла и из-за страшной худобы застряла глубоко между костей, а снизу и без того раздутые ноги разрослись непомерно. И это продолжалось в течение всего года, до тех пор, пока, наконец, сломленный болезнями, он не был вынужден признать Бога. Терзаемый все новыми страданиями, он время от времени громко кричал, что восстановит храм божий и сполна воздаст за злодеяния» [8, с. 210–211].

Свого слова імператор Галерій дотримався. 30 квітня 311 року в Нікомедії було оприлюднено імператорський едикт (який увійде в історію як едикт Галерія), яким було припинено гоніння християн: «Когда же наконец появилось наше постановление о том, чтобы они обратились к древним обычаям, некоторые им подчинились из страха, иные же были наказаны. Однако, поскольку большинство упорствовало в своих основных положениях, а мы увидели, что так же, как не справляются культ и должное служение оным богам, не почитается и бог христиан, то, исходя из соображений проявить нашу снисходительнейшую милость и согласно постоянному обычаю по своему обыкновению даровать прощение всем людям, мы сочли, что нашу благосклонность следует скорейшим образом распространить и на них, дабы христиане вновь существовали бы (в рамках закона) и могли бы организовывать свои собрания, (но) ничего не предпринимая против порядка. В другом же послании мы намерены указать судьям, что им следует выполнять. Засим, в соответствии с нашим великодушием, они должны молить

своего бога за благосостояние наше, государства и свое собственное, чтобы государство повсюду сохранялось в безупречности, а им можно было безмятежно жить в домах своих» [8, с 212–213].

Отже, можна зробити висновок, що едикт Галерія є першим юридичним актом Римської імперії, який визнає католицьку церкву та християнську релігію.

Не менш важливе значення для затвердження християнської церкви та зокрема формування канонічного права став едикт імператора Костянтина та його співправителя Ліцинія про вільне сповідання християнства 313 року (Міланський едикт), який не лише визнав християнство, а й зрівняв християнство у правах та можливостях з державним культом і, що найголовніше, проголосив «повну й необмежену свободу релігії» [2, с 198].

Першим юридичним обґрунтуванням володінь Римської Церкви став закон Костянтина Великого від 321 року, згідно з яким за християнською Церквою було визнано право володіння та передачі майна. Незабаром після цього церковні володіння стали швидко збільшуватися за рахунок дарувань. Костянтин, цілком імовірно, сам подав приклад, передавши в дар Церкви Латеранський палац. Цей дар Костянтина послужив історичною основою, яку «Житіє Сильвестра» пізніше оточило низкою міфів, з яких виник підроблений документ, відомий як Константинів дар («Константиново віно»). Наприклад, Костянтин усунули заможні сімейства римської знаті, пам'ять про яких найчастіше пережила їх самих, у назвах тих володінь, які вони передали в дар Римському Престолу.

Одним із основних та базових джерел канонічного права є Кодекс Феодосія. Саме Кодекс Феодосія став основним джерелом принципів та юридичних норм, що визначили характер канонічного права [11, с. 290]. Він був складений між 429 (C.Th. I.1.5 – 26 березня 429 року) і 438 роками (Nov. Theod. I. – 15 лютого 438 року). Більшість сучасних дослідників уважає, що в Східній Римській імперії він набрав чинності 15 лютого 438 року, а в Західній – 1 січня 439 року [8, с. 247]. Однак голландський правознавець Б. Сіркс поставив під сумнів цей факт для Західної імперії. На його думку, 15 лютого 438 року Феодосій затвердив Кодекс для Східної імперії, а в Західній імперії він вступив у силу після представлення його римському сенату на засіданні 25 грудня 438 року [2, с. 276; 8, с. 247].

Кодекс Феодосія містить більше 2,5 тис. Імператорських постанов (за підрахунком Т. Оноре – 2 529) за період правління від Костянтина I до Феодосія II [8, с. 247; 9, с. 134]. Він складається з 16 книг, які своєю чергою поділені на титули. Особливе значення мала і має його XVI книга (§ 1.2), що містить закони, які стосуються винятково церковних справ. Вона нараховує 201 конституцію. Усі вони згруповані за змістом і розподілені по титулах: 1-й титул – про католицьку віру, 2-й – про єпископів, церкви і кліриків (47), 3-й – про ченців (2), 4-й – про людей, що сперечаються стосовно релігії (6), 5-й – про єретиків (66), 6-й – про святе водохрещення, що не може бути повторене (7), 7-й – про віровідступників (7), 8-й – про іудейську секту (жителі неба) і самаритян (29), 9-й – про те, що жоден іудей не повинен мати рабом християнина (5), 10-й – про язичників, жертвоприношення та храми (25), 11-й – про релігію [11, с. 291].

Кодекс Феодосія повною мірою закріплює католицьку віру як основну релігію в державі. У ньому зазначено, що всі люди, які підпорядковуються цьому кодексу, повинні прийняти християнство, та заборонено інші, окрім християнського, віросповідання (C.Th.16.1.1, C.Th.16.1.2pr). Усі храми, в тому числі ті, які належали до язичницьких та інших конфесій, передавали християнським єпископам, а особи, які не приймали християнської віри, були вигнані з храмів та визнані єретиками (C.Th.16.1.3). Привілеї для розповсюдження католицької віри надавали лише

представникам католицької церкви, еретикам та розкольникам таких привілеїв не надавали, натомість їх за це штрафували.

Першими кодифікаціями канонічного права були приватні збори канонів. До них належить збірник канонів і текстів – Збори 74 титулів (1050 року), збори всіх норм (*Rapportia*) Івона Шартрського, котрий уперше в XI столітті розповів усе канонічне право. У цей же час Григорій VII оголосив про повноваження Папи «створювати нові закони відповідно до потреб часу». Ці папські закони отримали назву декреталії, їх сприймали вже не як доповнюючі й уточнюючі постанови, а як абсолютно нові.

У 1140 році з'явився декрет Граціана, ченця монастиря Св. Фелікса в Болоньї, під назвою «Узгодження розрізненого». Це була обробка канонічного права зі залученням біблійних текстів і папських декреталій. Після цієї роботи стали розрізняти «старе право» і «нове право», тобто старі соборні закони і нові папські декреталії. Канонічне право, за Граціаном, тобто не мертве тіло, а живий організм, який не тільки має коріння в минулому, але і продовжує розвиватися.

На мою думку, архіважливу роль для формування канонічного права католицької церкви відіграли двадцять один Вселенський Собор (I Нікейський собор (325 року), I Константинопольський собор (381 року), I Ефеський собор (431 року), Халкедонський собор (451 року), II Константинопольський собор (553 року), III Константинопольський собор (680 року) II Нікейський собор (787 року), IV Константинопольський собор (869 року), Софійський собор (879–880 років), I Латеранський собор (1123 року), II Латеранський собор (1139 року), III Латеранський собор (1179 року), IV Латеранський собор (1215 року), I Ліонський собор (1245 року), II Ліонський собор (1274 року), В'єнський собор (1311–1312 років), V Константинопольський собор (1341–1351 років), Констанцький (1414–1418 років), Флорентійський собор (1438–1445 років), V Латеранський собор (1512–1517 років), Тридентський собор (1545–1563 років), I Ватиканський собор (1869–1870 років), II Ватиканський собор (1962–1965 років)), які відбувалися протягом 1900 років, постанови та канони яких зберегли свою силу до сьогодення та увійшли в діючий кодекс канонічного права.

Наприклад, на I Нікейському соборі було встановлено єдинородність Ісуса Христа з Богом, встановлено дату святкування Пасхи та прийнято Символ Віри: «Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого і невидимого. І в Єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, що від Отця народився перше всіх віків», на I Константинопольському соборі сформовано поняття Святої Трійці – Бога-Отця, Бога-Сина і Бога-Духа Святого, Ефеським собором проголошено Діву Марію Пресвятою Богородицею тощо.

Найважливішим джерелом канонічного права є Звід канонічного права (*Corpus Juris Canonici*), назва якого утвердилася зі XVI століття (1582 року понтифікат Григорія XIII) стосовно повного зібрання всіх відомих на той час джерел канонічного права. Центральною частиною Зводу є вже згадуваний декрет Граціана, який містить учення про осіб і джерела канонічного права, а також основи церковної юрисдикції та обрядовості. У Звід увійшли також найважливіші папські постанови, починаючи з XII століття і канони вселенських соборів XII–XIII століть. Пізніше (в XVII століття). До Зводу за ініціативою Папи Римського Павла V (1605–1621) був залучений короткий і дуже змістовний підручник канонічного права – Інституції Лансель (1563).

Розширення церкви призвело до розширення звичайної ієрархічної єпископальної структури у 1622 році була заснована Священна Конгрегація для поширення віри (Пропаганда).

Перший Ватиканський Собор (1869–1870) зміцнив центральне положення папства в конституційному праві церкви за допомогою догматичного визначення папського першості. Дисциплінарні канони не були прийняті на соборі, але виражене багатьма єпископами бажання, щоб канонічне право було кодифіковано, мало вплив на появу і зміст кодексу канонічного права.

З часу прийняття *Corpus Juris Canonici* не було офіційної або такої, що заслуговує уваги приватної колекції канонічного закону, за винятком конституцій Папи Римського Бенедикта XIV (правил у 1740–1758). Матеріал був поширений у колекціях *Corpus Juris Canonici*. Необхідність кодифікації була визнана ще більше через той факт, що з кінця XVIII століття світське право зазнало масових кодифікацій кодифікації. Кілька приватних спроб зробити це мали невеликий успіх.

19 березня 1904 року Пій X оголосив про свій намір завершити кодифікацію, і він призначив комісію з 16 кардиналів, у якій головував одноосібно. Єпископам і університетським факультетам було запропоновано співпрацювати. У липні 1916 року підготовка Кодексу канонічного права була завершена. Кодекс був оприлюднений у П'ятидесятницю, 27 травня 1917 року, і вступив у силу 19 травня 1918 року.

На відміну від усіх попередніх офіційних збірників, цей кодекс був повною і винятковою кодифікацією всього універсального церковного права, тоді обов'язкового в латинській церкві. Через страх перед політичними труднощами систематичний підхід до публічного церковного права, особливо щодо відносин між церквою і державою, був упущений, а щоб забезпечити єдність кодифікації і закону 15 вересня 1917 року була створена комісія кардиналів для справжнього тлумачення нового кодексу. Тоді ж було вирішено, що зібрання кардиналів більше не повинні видавати нові загальні укази, а тільки інструкції для виконання приписів кодексу.

Основою розвитку канонічного права Римо-католицької церкви є трактати Другого Ватиканського Собору (11 жовтня 1962 року – 8 грудня 1965 року) про християн як про народ Божий. У зв'язку з цим колишня концепція церкви заснована Христом через місію апостолів і їх наступників, до якої належить підпорядкування ієрархії, замінюється баченням церкви як спільноти, в якій усі мають жити сакраментальною місією і проголошувати Євангеліє. Законодавчі та адміністративні функції залишаються пов'язаними з ієрархією, але це значно чіткіше розглядали як послугу для релігійного життя суспільства.

Другий Кодекс канонічного права в історії католиків латинського обряду оприлюднив Папа Іоанн Павло II 25 січня 1983 року і набрав чинності 27 листопада 1983 року та складається з Апостольської Конституції папи Іоанна Павла II та семи книг, які своєю чергою містять 1 752 канони. У першій книзі (канони 1_203) кодифіковані загальні норми, в принципі застосовують до всіх сфер канонічного права. Друга книга (канони 204_746), називається *De Populo Dei* (Про Народ Божий), об'єднує сукупність канонічних норм щодо конституційної структури Католицької Церкви латинського обряду. Третя книга, *De Ecclesiae munere docendi* (Про навчальне служіння Церкви, канони 747_843), і четверта книга, *De Ecclesiae munere Sanctificandi* (Про святе служіння Церкви, канони 834_1253), містять юридичну регламентацію двох основних функцій Церкви: провіщення Слова Божого і здійснення таїнств. П'ята книга (канони 1254_1310) регулює управління церковним майном, а шоста (канони 1311_1399) – накладення канонічних санкцій. Завершує *Codex Iuris canonici* сьома книга, *De processibus* (Про процесах, канони 1400_1752), присвячена канонічним процедурам [9, с. 135].

Висновки. Отже, з позицій сучасної оцінки розвитку права можна зазначити, що церковне законодавство має певні специфічні риси. По-перше, це наявність

норм та правил Біблії, походження і найвищий ієрархічний статус яких пов'язаний із їхнім божественним походженням. По-друге, у церковному-канонічному праві існує особливий вид правил – канони, яким церквою надано статус універсальних, незмінних. По-третє, основний обсяг законодавчого матеріалу створює колегіальний законодавчий орган – Помісні собори. По-четверте, в церкві існує поняття «нижчого законодавства», яке позначає весь матеріал нормативного характеру, створений колегіями місцевих єпископів. Виняток з норм загальної дії у церковному праві існує у вигляді прономій та диспенсаций (диспенз). Також особливістю церковного законодавства можна назвати наявність норм зовнішнього походження – державного законодавства, що визначає статус церкви у державі, її діяльність, права та обов'язки [3, с. 23–24].

Список використаних джерел

1. Андреева О. А. История государства и права зарубежных стран : учеб. пособие / О. А. Андреева. – Таганрог : Изд-во ТТИ ЮФУ, 2011. – 311 с.
2. Бабій М. Міланський едикт – перше юридичне утвердження свободи релігії (до 1750 Міланського едикту) / М. Бабій // Українське релігієзнавство. – Київ, 2013. – № 67. – С. 198–203.
3. Волощенко-Віслобокова О. М. Церковне законодавство: природа та особливості / О. М. Волощенко-Віслобокова. – Київ, 2013. – С. 22–24.
4. Гергей Е. История папства / Е. Гергей ; пер. с венгр. – Москва : Республика, 1996. – 455 с.
5. Дьяченко С. В. К вопросу о международной правосубъектности Святого Престола / С. В. Дьяченко // Московский журнал международного права. – 2006. – № 3 (63). – С. 4–16.
6. Кодекс канонического права. – Москва : Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2007. – 624 с.
7. Лактанций. О смертях гонителей / Лактанций ; пер. В. Тюленева. – Санкт-Петербург : Алетейя, 1998. – 282 с.
8. Либери Джероза. Каноническое право в Католической Церкви [Электронный ресурс] / Либери Джероза ; пер. с итальянского Г. Вдовина. – Москва : «Христианская Россия». – Режим доступа : <http://agnuz.info/app/webroot/library/175/201/index.html>
9. Осадчук С. Джерела церковного права / С. Осадчук // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2016. – С. 12–14.
10. Попсуєнко Л. О. Значення Кодексу Феодосія для формування канонічного права / Л. О. Попсуєнко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Одеса : Юрид. л-ра, 2005. – Вип. 25. – С. 289–292.
11. Хоружий Г. Ватикан: історія і сучасність / Григорій Хоружий. – Львів : Місіонер, 2007. – 280 с.
12. Boudinhon A. Canon Law // The Catholic Encyclopedia. – New York : Robert Appleton Company, March 22, 2018. New Advent : <http://www.newadvent.org/cathen/09056a.htm>

References

1. Andreeva, O. A. (2011). *Istoriya gosudarstva i prava zarubezhnykh stran: Uchebnoe posobie*. Tahanroh: Yzd-vo TTY YuFU.
2. Babii, M. (2013). Milanskyi edykt – pershe yurydychne utverdzhennia svobody rehliii (do 1750 Milanskoho edyktu). *Ukrainske rehliiieznavstvo*. Kyiv, 67, 198–203.
3. Voloshchenko-Vislobokova, O. M. (2013). *Tserkovne zakonodavstvo: pryroda ta osoblyvosti*, 22–24.
4. Herhei, E. (1996). *Istoriya papstva: (Per. s venhr.)*. Moskva: Respublyka.
5. Diachenko, S. V. (2006). K voprosu o mezhdunarodnoi pravosubektnosti Sviatoho Prestola. *Moskovskiy zhurnal mezhdunarodnogo prava*, № 3 (63), 4–16.
6. *Kodeks kanony cheskoho prava*. (2007). Moskva: Instytut filosofii, teolohiiu istoriy sv. Fomy.
7. Laktantsyi. (1998). *O smertiakh honytelei*, per. V. Tiuleneva. Sankt-Peteburg: Aleteiia.

8. Lybero Dzheroza. Kanonycheskoe pravo v Katolycheskoi Tserkvy, per. s italianskoho H. Vdovyna. Moskva «Khrystyanskaia Rossyia». Retrieved from <http://agnuz.info/app/webroot-library/175/201/index.html>
9. Osadchuk, S. (2016). Dzherela tserkovnoho prava. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka*, 12–14.
10. Popsuienko, L. O. (2005). Znachennia Kodeksu Feodosiia dlia formuvannia kanonichnoho prava. *Aktualni problemy derzhavy i prava: zb. nauk. Prats*, 25. Odesa: Yuryd. l-ra, 289–292.
11. Khoruzhyi, H. (2007). *Vatykan: istoriya i suchasnist*. Lviv: Misioner.
12. Boudinhon, A. (1910). Canon Law. In : *The Catholic Encyclopedia*. New-York: Robert Appleton Company. March 22, 2018 New Advent. Retrieved from <http://www.newadvent.org/cathen/09056a.htm>

ESTABLISHMENT OF CANON LAW AS ONE OF THE BASIC SOURCES OF THE RIGHT OF VATICAN CITY STATE

B. Hutiv

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: bokus2012@gmail.com*

The process of establishment and development of canon law, which today is one of the basic sources of law of Vatican City State and the entire Catholic Church in general, has been studied in the article.

Canon law occupies a special place among all sources of law of the Papal State. It originally formed as the right of the Christian Church, and after the Church split (1054) independent branches of canon law evolved, in particular, Catholic law was in force in Western and Central Europe. Great significance of its norms was explained by a number of factors. First of all, canon law was developed and supported there by a mighty Roman Catholic Church and the Pope having extensive political power.

Canon law was distinguished by its versatility and extraterritoriality, since its standard norms were valid in all catholicized countries. It knew no boundaries and united all the Catholics. Canon law was also distinguished by the breadth of its regulated social relations. It covered the issues of spiritual and secular life, was obligatory both for clergymen and for the laity. Finally, a great importance of Canon law was obtained due to its tradition, since it originated from ancient times, was based on ancient Greek philosophy and a highly developed Roman legal culture.

The author has found out that the Bible, especially the New Testament, is the basis of church law-making process and the major source of canon law. However, since it contains no systematic codification of religious and legal regulations (although there are original provisions and directions for legal governing that arise based on biblical doctrines), it is necessary to study other sources that have somehow influenced the canon law development.

We have found that one of the most important sources of canon law was the Papal decretals (decrees). In the V century these acts had no less importance than the decisions of the cathedrals, and were included in all collections of canon law.

Acts of Roman emperors, namely: edict of Galerius, the edict of the emperor Constantine, the Theodosian Code, the decree of Gratian, and many others, as well as their influence on the establishment of the canon law of the Roman Catholic Church have been studied.

The author has described the peculiarities of emergence, structure and basic content of the canon law regulations. The Code of Canon Law as the main codification of the canon law regulations has been described.

Thus, the acceleration of canon law codification, which was given priority to over other legal acts and recognized as the basis of the churches activities, clergy, on the basis of which the churches of different countries came to the united community – the Roman Catholic Church subordinated only to the Pope – all these provided for evolutionary advance before the establishment of the Church being politically and socio-economically independent from secular and state power, which was subsequently intensified by new legislative acts, and ended with formation of a special religious and legal system

Keywords: canon law, code of canon law, Vatican City State.

Стаття: надійшла до редакції 26.02.2019

прийнята до друку 21.05.2019